

Кудрявський Іван Володимирович

кандидат політичних наук, докторант,

Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад

"Міжрегіональна Академія управління персоналом"

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-439-2-53>

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОГО І ПСИХОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ БЕЗПЕКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У 2022 році почали з'являтися дослідження, спрямовані на вивчення психічного здоров'я та благополуччя українських біженців. Результати досліджень, проведених у центрах біженців Перемишля у Польщі та з вимушено переміщеними особами у Львові, узгоджуються з даними, що вказують на появу різних психологічних симптомів і синдромів у населення в подібних ситуаціях криз в інших країнах. Більша частина опитаних як у Польщі, так і у Львові повідомили про високий чи дуже високий рівень тривоги, депресії, гніву та порушень сну. Результати проведеного кореляційного аналізу демонструють, що стан їхнього психічного здоров'я залежав від тривалості поїздки та кількості днів, проведених у центрі підтримки біженців, а також від останнього контакту з близькими. З їхніх слів зрозуміло, що війна залишила у них почуття невпевненості в майбутньому, сумніви у можливості повернутися додому. Біженці хвилюються, чи зможуть вивчити нову мову, чи зможуть знайти житло, чи вистачить їм грошей, щоб вижити. Війна похитнула їхнє почуття безпеки, вони висловлюють стурбованість з приводу власного здоров'я та здоров'я членів їхніх родин [1, с. 75]. Дослідження з приводу біженців та внутрішньо переміщених осіб демонструють зміни психологічного стану, характерні хай і не для всіх, але для чисельних аудиторій. Звісно, першочерговим джерелом стресу та психотравмуючих факторів тут виступають умови й обставини, які змусили людей покинути свої місця проживання. Але враховуючи, що таким фактором, одним для всіх представників зазначеної аудиторії, є вторгнення російських

військово-терористичних формувань та активні бойові дії, доводиться зробити висновок про додатковий фактор результативності, і, відповідно, небезпечності деструктивного інформаційно-психологічного впливу противника. По перше, викликати зміну емоцій, оцінок, переконань і ставлень людей, які вже перебувають під впливом певних емоцій, простіше. Суб'єкти деструктивного впливу вміло користуються послабленням критичного мислення, що виникає в аудиторій через стресові обставини, та когнітивними спотвореннями, які частіше з'являються у ситуаціях, що вимагають швидкого прийняття важливих рішень за мінімуму даних та з багатьма невідомими. По друге, навіть якщо контент деструктивного інформаційно-психологічного впливу буде виконаний неякісно або в формі агресивної пропаганди, без приховування авторства, та не здатний ввести в оману аудиторію з достатнім рівнем розвитку критичного мислення, – саме нагадування такій аудиторії про противника, який уже став причиною стресу, усвідомлення, що, навіть не маючи можливості зашкодити фізично, російська воєнна машина все одно “добирається” до своїх жертв інформаційно, є додатковим і достатньо потужним психотравмуючим фактором.

Вказані особливості створюють сприятливі умови для реалізації деструктивного інформаційно-психологічного впливу противником та, безумовно, ускладнюють і накладають свої особливості на діяльність, пов'язану із захистом безпеки інформаційного простору, зокрема й особистої інформаційної безпеки громадян. Попри те, що інші аудиторії, наприклад, військовослужбовці Сил оборони України в умовах активних бойових дій та спеціалісти, чия діяльність пов'язана з ризиком і вимагає високого рівня професіоналізму, можуть реагувати на стрес та життєві обставини дещо інакше, – ця реакція все одно матиме свої особливості і відрізнятиметься від реакції за більш стабільних буденних обставин.

Останні конфлікти і війни, що відбувались і відбуваються у світі, в тому числі російське широкомасштабне вторгнення в Україну, показують, що акцент у збройній боротьбі все більше зміщується в інформаційну сферу. Інформаційний вплив країни-противника та його складові відіграють визначальну роль у змаганні за перемогу в

цих війнах. Порушення функціонування державної системи управління, і передусім – систем управління військового призначення, стає одним з головних завдань. Виведення з ладу інформаційними засобами впливу систем управління військами за певних обставин рівнозначно їх знищенню вогневими засобами ураження, а психологічний вплив на війська та свідомість громадян (у випадку повної деморалізації армії і суспільства) завдає в деяких випадках більшої шкоди, ніж їх фізичне знищення під час ведення бойових дій (після відповідного психологічного впливу можливе залучення таких аудиторій до організацій диверсій, терактів, переворотів). Боротьба за здобуття інформаційної переваги над противником стає одним із головних чинників одержання військової та політичної перемоги над ворогом. Метою сучасної інформаційної війни є досягнення зміни у соціальних та інформаційних процесах управління державою противника відповідно до визначених цілей і завдань [2, с. 19]. На жаль, очевидно, що в умовах планування та ведення інформаційних дій за такою логікою країна-агресор не просто нехтує супутньою шкодою, яку завдає цивільній інфраструктурі, здоров'ю та психіці людей, але навпаки – застосовує будь-які слабкості чи розбіжності для реалізації більш ефективного і руйнівного впливу протягом коротшого періоду часу й ціною застосування меншого обсягу сил і засобів.

У багатьох сучасних українських та іноземних керівних документах, які регламентують дії механізмів державного управління у сфері захисту безпеки інформаційного простору, порядок реалізації інформаційно-психологічного впливу, ведення пропаганди та боротьбу за здобуття інформаційної переваги, виділяється ключове значення когнітивного виміру інформаційного простору та ефектів у когнітивному вимірі [3–7]. Це не випадково, адже провокація когнітивних спотворень не просто підштовхує людину до певних думок шляхом зміни оцінок або ставлень до чогось, а претендує на злам самої сутності й логіки прийняття рішень цільовою аудиторією.

Список використаних джерел:

1. Загородня О., Краєва О. Психологічні проблеми осіб, вимушено переміщених внаслідок російської агресії. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 3 (73). С. 73–82. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-73-82> (дата звернення: 01.07.2024).
2. Кучеренко Ю., Александров О., Носик А., Возний О. Концептуальні положення щодо ведення інформаційної боротьби в інформаційній сфері при веденні сучасних війн. *Збройна боротьба: теорія, забезпечення, досвід*. 2023. С. 18–26. DOI: <https://doi.org/10.30748/zhups.2023.77.03>. (дата звернення: 01.07.2024).
3. Доктрина стратегічних комунікацій Національної гвардії України ВКП НГУ. Наказ командувача Національної гвардії України від 22.11.2021 № 541. Національна гвардія України. URL: <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/vkp-11-0101.01-doktryna-strategichnyh-komunikacij-ngu.pdf.pdf> (дата звернення: 01.07.2024).
4. NATO standard AJP-10. Allied Joint Doctrine for strategic communications. March 2023. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6525459d244f8e00138e7343/AJP_10_Strat_Comm_Change_1_web.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
5. NATO standard AJP-10.1. Allied Joint Doctrine for information operations. January 2023. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/650c03bf52e73c000d9425bb/AJP_10_1_Info_Ops_UK_web.pdf (дата звернення: 01.06.2024).
6. NATO standard AJP-3.10.1(A) Allied Joint Doctrine for psychological operations. October 2007. URL: <https://info.publicintelligence.net/NATO-PSYOPS.pdf> (дата звернення: 01.06.2024).